

Ozir na nebo.

Nebéša oznanujejo slavo božjo, in delo njegovih rok oznanuje nébes.

Modrijani vseh časov so se pečali posebno s tem, da so ogledovali zvezde in pozvedávali večna pravila, po katerih se premikujejo svitile zvezde na nebu. O tem pa nam tako-le pripovedujejo:

Zvezde so svitla okrogla telesa, ki imajo večjidel svojo lastno svitlobo in so krasnejša od naše zemlje. Večni stvarnik vseh reči jih je pripel na nebeški oblok kakor svetilke tako, da svobodno gôri visé; on je tudi sê svojo vsemogočno roko derži, da se nikamor iz postavljenega réda ne premaknejo ali doli ne padejo.

Skoraj vse zvezde so tisočkrat večje od naše zemlje; vidijo se nam pa tako majhne, ker so od nas strašno daleč. Poglejmo škerjančka, ki se nad nami vzdiguje v sinje višave, videli ga bomo kakor drobno pičico, dokler se nam poslednjič popolnoma izpred oči ne izgubi. Najbližje našej zemlji je luna, in je torej tudi videti večja, kakor vse druge zvezde, a vendar je tisočkrat manjša, nego je večjidel zvezd. Kolikor dalje so zvezde od naše zemlje, toliko manjše se nam zdé.

Najdalje od nas, — kolikor zvezd še poznati moremo — so tiste, katere se vkup imenujejo rimska cesta. Rimska cesta ni nič drugega, nego na milijone in milijone zvezd, ki so tako strašno daleč od naše zemlje, da jih kar ne moremo ločiti drugo od druge; nič drugega od njih ne vidimo nego belkasto svitlobo, v jasnej noči enako razlitemu mleku, od tod se imenujejo tudi mlečna cesta.

Zvezde so nekatere silno velike, imajo lastno svitlobo in vsaka svoje posebno mesto na nebu, zato se tudi imenujejo nepremične, stalne zvezde ali solnca. Druge zvezde so mnogo manjše, nimajo niti lastne svitlobe niti stalnega mesta na nebu, temuč se premičejo okolu nepomičnih zvezd, od katerih tudi svitlobo dobivajo; te zvezde imenujemo premične zvezde, premičnice ali planete. Zopet druge imajo izvanredno podobo in nenavaden ték, imenujemo je repate zvezde ali komete.

Kedar od solnca govorimo, mislimo navadno le na solnce, katero vidimo vsak dan vzhajati in zahajati; a na nebu je toliko solnc, kolikor nepremičnih zvezd. Tedaj je toliko solnc na nebu, da je še prešteti ne moremo; kajti skoraj vse zvezde, kar jih vidimo, so solnca. Okolu vsakega takega solnca se suče nekaj premičnih zvezd, samo da jih videti ne moremo, ker so mnogo manjše od svojih solnc. Učenjaki imenujejo taka solnca: osolnčje, solnčno sestavo. Vsako solnce namreč derži skupaj svoje planete, da se sučejo po odločenem tíru. Vsi ti milijoni solnčnih sestav nam kažejo slavo vsemogočnega Boga; kedar koli tedaj pogledamo zvezdno nebo, spominjajmo se vselej stvarnika toliko čudežev.

Prirodopisno-natoroznansko polje.

VI.

Oblaki.

Med meglo in oblaki je, kakor sami lahko izprevidite, samo ta razlika, da je megla gosta para, ki visí v zraku blizu zemlje; oblaki so pa tudi gosta para,

ki pa večkrat bližje, večkrat tudi dalje, nù vselej dosti daleč od naše zemlje visé. Ko bi se mogli postaviti med oblake, zapazili bi, da nam so lasje in obleka tako vlažni (mokri), kakor bi po prav gostej megli hodili.

Le vprašajte gospode, ki so bili na verhu Triglava ali pa na kakej drugej visokej gori, slišali boste, da je res. Kedar smo na višavi, vidimo oblak kakor gosto meglo, a kedar se iz doline v višavo ozremo, vidimo, da je ta megla — oblak. Tedaj se ena in ravno tista stvar nekaterim zdi megla, nekaterim pa oblak, — kakor so namreč daleč od nje.

Prepričali ste se torej, da je oblak le gosta megla, katera visoko nad nami plava po zraku.

Drugo je pa vprašanje: kako se more oblak deržati v višavi, ker je sestavljen iz samih kapljic? Človek bi o tej reči tako-le sodil: Vsaka kapljica je težja nego zrak, pa mora pasti na tla, ravno tako kakor tudi kamen pade na dno vode, kedar ga veržemo vanjo.

Da boste to reč bolje razumeli, treba vam je vedeti, da ove kapljice niso čverste, ampak so z zrakom napolnjene, kakor postavim mehurji od mjila (žajfe). Ko bi te kapljice bile čverste, morale bi, se vé da, pasti na tla; bile bi namreč v tem slučaju do 800krat težje od zraka. Rekli smo pa, da so napolnjene z zrakom, tedaj so tudi toliko lažje, kolikor več zraka imajo v sebi, in ravno iz tega vzroka ne pritiskajo tako močno na zrak, ampak se le počasi spuščajo doli, kakor péne od mjila, kedar je skozi slamico v zrak izpustite.

Ti majhni mehurji iz pare bi torej, akoravno počasi, nazadnje vendar le padli na zemljo in večkrat bi nas po tem takem cel oblak pokrival.

Tukaj je zopet potrebno, da vam nekaj bolj natanko razložim.

Parni mehurčki ali tiste prav drobne kapljice, ki nad nami plavajo, se zares po mirnem zraku počasi spuščajo doli, ali — kedar pridejo v gorkejši zrak, v katerem še ni toliko pare, kakor tam, kjer so se naredili oblaki, se zopet po zraku razidejo ter se zopet v nevidljivo paro izpremené, katera nam izpred oči zgine. Kedar se ta izprememba bliže k našej zemlji primakne, se v višavah zopet novi parni mehurji narejajo, kateri se potem zopet ravno tako izpreminjajo, kakor uni prvi. Oblaki se tedaj hitro ponavljajo, a nam se od daleč dozdeva, da nepomično visé v zraku.

Kedar se zrak giblje, se tudi parne kapljice morajo gibati, veter take kapljice tudi v višave podí. Megle se torej vzdigajo k višku, kedar se zrak od spodej gori spušča; z drugimi besedami: iz megle se narejajo oblaki.

Oblaki so različni: visoki in nizki, gosti in redki, svitli in temni. Oblaki večjidel niso čez 6000 čevljev visoko nad nami. Zato so pa tudi večkrat verhovi najvišjih gorá z oblaki pokriti, včasih so oblaki tudi nižje doli pod bregovi.

Da je v višavah merzlo, to ste že slišali pri rōsi. Lehko je tedaj mogoče, kakor učeni ljudje mislijo, da v visokih oblakih parne kapljice zmerznejo, pa da so te kapljice potem podobne snežnemu prahú (snežinkam).

Gotovo ste že zapazili, da se po lepem vremenu okolu poludne oblaki vzdigajo, a pod večer se zopet zvedrí. Ta reč je pa tako: Zgodaj zjutraj, kedar se solnce prikaže, razgreje se zemlja, a zemljo tudi zrak, kateri je blizu na njej. Ta razgreti zrak postane okolu poludne redkejši in laži, pa se vzdiga k višku, kakor olje nad vodó. Zrak, ki se na ta način vzdiga, ponese sabo vodene pare, katera se v višavah ohladi, zgostí in oblak postane. Pod večer se zrak ne vzdiga

več, ampak počasi pada v nižavo, in kedar pride v toplejši zrak, se parne kapljice razidejo, izginejo in po tem takem tudi oblak izgine. Ako pa slučajno južno-zahodni veter nanese več pare, in ako je v zraku bilo že poprej dosti pare, potem se parne kapljice ne morejo raziti, oblaki se zgosté in potemné, in takrat se imamo nadejati — dežja.

Lj. T.

Razne stvari.

Drobtine.

(Koliko ljudi umerje čez leto.) Čez leto umerje po vsem svetu 33,333.333 ljudi; vsak dan jih umré 91.954, vsako uro 3.730, vsako minuto 60, vsako sekundo 1. — Blizu toliko se jih tudi rodi.

(Največje mesto) v Evropi je London, ki šteje po najnovejših poročilih 3,800.000 prebivalcev.

(Najsrečnejši človek na tem svetu) je pač godec, kajti on igra, kedar dela, in dela, kedar igra.

Otrokom.

Učite se pridno, otroci mladi,
Ker leta poznejša so polna skerbí;
Pozneje učiti se več časa ne bo
V mladosti učite se pridno, skerbno!

— č

Kratkočasnice.

* Sosed vidi soseda, ki je neusmiljeno pretepal svojega psa. Radoveden stopi k njemu in ga vpraša: „Zakaj vendar pretepate tako neusmiljeno ubozega psička?“ — „Rad bi mu napravil veselje“ odgovori sosed. „To pač ne dela ubogemu psu nobenega veselja, ako ga bijete tako neusmiljeno z bičem.“ — „Res je, da zdaj ne čuti še nobenega veselja, ali čutil ga bode potem, kedar ga izpustim“ odgovori sosed ter ndriha še bolj po psičku.

* Nek človek ni imel pri nobeni reči sreče; kar koli je podvzel, povsod mu je izpodletelo. Pritožil se je enkrat

svojemu prijatelju in mu rekel: „Ako bi jaz bil klobučar, gotovo bi vsi ljudje hodili gologlavi po svetu.“

* V nekem velikem mestu sreča po noči mlad človek sè svetiljko v roki imenitnega gospoda ter se mu ponudi za spremljevalca. „Ne potrebujem, da bi mi kedó svetil, kajti jaz sam sem luč sveta.“ — „Nù, če je tako“ odgovori prvi, „bilo bi pač dobro, da bi vas kedó obesil, na vogel ove hiše; kajti ravno tukaj je zelo temà.“

* Bila je kerčma „pri zelenem oslu.“ Koj zraven je imel tudi sosed svojo kerčmo, pri kateri se je pa reklo „pri vinskeji terti.“ Kerčmar pri zelenem oslu je imel vedno dosti ljudi in je prav dobro točil. Pri zeleni terti je pa bilo vse prazno. Pa bogati kerčmar pri zelenem oslu si je dal zaradi časti narediti drugo znamenje nad kerčmo in reklo se je odslej „pri zlateji raci,“ ker se mu je poprejšni napis „pri zelenem oslu“ dozdeval preveč neumen. Sosed kerčmar pobere zaverženo znamenje in je obesil nad svojo kerčmo namesto poprejšnega napisa „pri vinskeji terti.“ Odsihdob je šlo vse k sosеду v kerčmo in „pri zlateji raci“ je bilo vse prazno. To je kerčmarja „pri zlateji raci“ zelo jezilo, da vsak le k sosеду gre, ko je poprej vendar vsak le k njemu hodil. Da bi ljudi zopet nazaj k sebi privabil, dal si je zopet drugo znamenje nad kerčmo narediti in sicer z napisom: „Tukaj-le je pravi osel.“